

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/209/2014
Identifikačné číslo spisu: 6014200075
Dátum vydania rozhodnutia: 27.03.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:6014200075.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Sone Langovej, v právnej veci navrhovateľa: G. W., nar. XX.XX.XXXX, bytom N. Č.. XX, právne zastúpeného JUDr. Danielou Komorovou, advokátkou so sídlom Kukučínova č. 20, Banská Bystrica, proti odporkyni: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 - 10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 16.12.2013 o nároku na invalidný dôchodok, o odvolaní odporkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 10. septembra 2014, č. k. 21Sd/11/2014-28, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 10. septembra 2014, č. k. 21Sd/11/2014-28 m e n í tak, že rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 16. decembra 2013 p o t v r d z u j e .

Odporkyni náhradu trov konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd rozsudkom z 10.09.2014 rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 16.12.2013 (ďalej aj len „preskúmané rozhodnutie“) zrušil a vec vrátil odporkyni na ďalšie konanie a navrhovateľovi nepriznal náhradu trov konania.

Preskúmaným rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 16.12.2013 odporkyňa podľa § 70 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) zamietla žiadosť navrhovateľa o invalidný dôchodok s odôvodnením, že pred vznikom invalidity, teda pred 21.10.2010 vzhľadom na dosiahnutý vek (nad 40 rokov do 45 rokov) nezískal potrebnú dobu najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia, ustanovenú v § 72 zákona o sociálnom poistení - vzhľadom na to, že navrhovateľ získal obdobie výkonu služby colníka v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z., podľa § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona o sociálnom poistení mu nemožno do obdobia dôchodkového poistenia započítať doby služby od 01.06.992 do 31.12.2008.

V odôvodnení rozsudku krajský súd uviedol, že mal preukázané, že navrhovateľovi bol priznaný výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z. za dobu služby v rozsahu 17 rokov a 4 dni. Stotožnil sa s názorom navrhovateľa, že podmienky stanovené v § 60 ods. 2 zákona o sociálnom poistení musia byť splnené kumulatívne; keďže navrhovateľovi bol priznaný výsluhový dôchodok, ale nebol mu súčasne priznaný invalidný výsluhový dôchodok, invalidný alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z. a rozhodnutie odporkyne zrušil ako nesúladne so zákonom. V tejto súvislosti poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7So/138/2011 zo dňa 15.08.2012, podľa odôvodnenia ktorého by odporkyňa pri rozhodovaní o nárokoch poistencov, ktorým bola priznaná niektorá z dávok výsluhového zabezpečenia z osobitného systému, mala najprv vypočítať teoretickú výšku dôchodku, ktorá by patrila vtedy, ak by všetky doby poistenia získali vo všeobecnom systéme, následne vypočítať sumu dôchodku po zhodnotení len dôb v osobitnom systéme a túto odpočítať od teoretickej výšky dôchodku.

Rozsudok krajského súdu napadla odporkyňa včas podaným odvolaním. Namietla nesprávny právny názor krajského súdu čo do záveru o požiadavke kumulatívneho splnenia podmienok stanovených v § 60 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, a to z dôvodu, že zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva, že by policajtovi a profesionálnemu vojakovi (v danom prípade colníkovi) vznikol súčasne nárok na tam uvedené dávky.

Odporkyňa zdôraznila, že navrhovateľ získal dobu služby colníka od 02.12.1991 do 01.05.1992 (základná vojenská služba) a od 01.06.1992 do 31.12.2008 v rozsahu 17 rokov a 4 dni v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z.. Ku dňu vzniku invalidity (21.10.2010) získal vo všeobecnom systéme, upravenom zákonom o sociálnom poistení, len 7 rokov a 123 dní obdobia dôchodkového poistenia, teda nespĺnil podmienku najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia pre vznik nároku na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 1 v spojení s § 72 ods. 1 písm. f/ zákona o sociálnom poistení. V prípade invalidných dôchodkov nie je možné aplikovať rovnaký postup ako pri starobných dôchodkoch, teda nie je možný postup podľa čl. 33 ods. 2 Dohovoru o invalidných, starobných a pozostalostných dávkach (č. 128), lebo Československá republika prijala záväzky vyplývajúce z dohovoru len vo vzťahu k starobným dôchodkom, nie vo vzťahu k invalidným dôchodkom. Žiadala preto, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu zmenil a preskúmané rozhodnutie potvrdil.

Navrhovateľ sa vo vyjadrení k odvolaniu odporkyne naďalej pridržiaval tvrdenia, že podmienky stanovené v § 60 ods. 2 zákona o sociálnom poistení musia byť splnené kumulatívne, a keďže jemu nebol priznaný invalidný výsluhový dôchodok, invalidný alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z., ale bol mu priznaný iba výsluhový dôchodok, obdobie výkonu služby colníka mu má byť hodnotené ako doba dôchodkového poistenia pre nárok na invalidný dôchodok. Rovnako z ustanovenia § 255 ods. 5 zákona o sociálnom poistení nevyplýva, že ak určitá doba bola hodnotená pre nárok na výsluhový dôchodok, nemôže sa hodnotiť aj pre nárok na invalidný dôchodok. Navrhovateľ žiadal, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“).

Podľa § 492 ods. 1 SSP konania podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

V súlade s citovaným ustanovením najvyšší súd v konaní postupoval podľa ustanovení zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“).

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP) preskúmal napadnutý rozsudok bez pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 OSP a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľa nemožno vyhovieť.

Podľa § 70 ods. 1 zákona o sociálnom poistení poistenec má nárok na invalidný dôchodok, ak sa stal invalidný, získal počet rokov dôchodkového poistenia uvedený v § 72 a ku dňu vzniku invalidity nespĺňa podmienky nároku na starobný dôchodok alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok.

Podľa § 72 ods. 1 písm. f/ zákona o sociálnom poistení počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca vo veku nad 40 rokov do 45 rokov je najmenej 10 rokov.

Podľa § 72 ods. 2 zákona o sociálnom poistení počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok sa zisťuje z obdobia pred vznikom invalidity zákona o sociálnom poistení.

Podľa § 1 ods. 3 zákona o sociálnom poistení tento zákon sa nevzťahuje na príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Národného bezpečnostného úradu, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Hasičského a záchranného zboru, Horskej záchrannej služby, colníkov (ďalej len „policajt“), profesionálnych vojakov ozbrojených síl, vojakov mimoriadnej služby (ďalej len „profesionálny vojak“), ktorých sociálne zabezpečenie je upravené osobitným predpisom, ak tento zákon neustanovuje inak.

Nebolo sporné, že navrhovateľ ako policajt získal viac ako 17 rokov služby, na základe čoho mu vznikol nárok na výsluhový dôchodok z osobitného systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov podľa zákona č. 328/2002 Zb.. Taktiež nebolo sporné, že vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, upraveného zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení získal obdobie dôchodkového poistenia (tzv. „civilné zamestnanie“) v rozsahu menej ako 10 rokov. Sporným nebol ani dátum vzniku invalidity, ku ktorému bol navrhovateľ vo veku nad 40 rokov.

Podľa § 60 ods. 2 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom od 01.01.2004 obdobie dôchodkového poistenia je aj obdobie výkonu služby policajta, profesionálneho vojaka a vojaka prípravnej služby, ak toto obdobie policajt a profesionálny vojak nezískali v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok podľa osobitného predpisu a nebol im priznaný invalidný výsluhový dôchodok, invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu.

Podľa § 255 ods. 5 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom od 01.01.2004 za obdobie dôchodkového poistenia sa považuje aj obdobie výkonu služby policajta, profesionálneho vojaka a vojaka prípravnej služby získané do 31.12.2003, ak toto obdobie policajt, profesionálny vojak a vojak prípravnej služby nezískali v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok podľa osobitného predpisu a nebol im priznaný invalidný výsluhový dôchodok, invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu.

Je potrebné zdôrazniť, že zákon č. 328/2002 Z. z. upravoval možnosť priznania invalidného dôchodku, resp. čiastočného invalidného dôchodku zo všeobecných príčin vzniku invalidity len do 31.12.2004, takže po tomto dni už nárok na invalidný dôchodok a čiastočný invalidný dôchodok zákon č. 328/2002 Z. z. neupravuje. Čo sa týka možného súbehu výsluhového dôchodku a invalidného výsluhového dôchodku, tento je priamo vylúčený ustanovením § 40 ods. 2 zákona č. 328/2002 Z. z., v zmysle ktorého nárok na invalidný výsluhový dôchodok trvá najdlhšie do dňa predchádzajúceho dňu priznania výsluhového dôchodku. Vzhľadom na uvedené odvolací súd považoval právny názor krajského súdu za nesprávny a odvoláciu námietku odporkyne za dôvodnú.

Najvyšší súd Slovenskej republiky však pri posudzovaní zákonnej úpravy nároku na invalidný dôchodok v danej veci mal za to, že ustanovenia § 60 ods. 2 a 3 a § 255 ods. 5 a 6 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení nie sú v súlade s čl. 12 ods. 2, čl. 39 ods. 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky, preto v súlade s § 109 ods. 1 písm. b/ zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v spojení s § 492 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok uznesením z 30.11.2016 odvolacie konanie prerušil do rozhodnutia Ústavného súdu o návrhu na začatie konania o súlade predmetných ustanovení zákona o sociálnom poistení s Ústavou Slovenskej republiky. Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom zo dňa 13.02.2019, sp. zn. PL. ÚS 16/2017-52, tomuto návrhu najvyššieho súdu nevyhovel. V dôvodoch nálezu Ústavný súd okrem iného uviedol:

„... posudzovanie nároku na vznik invalidného dôchodku sa systémovo posudzuje podľa právnej úpravy, t. j. iného systému, ako je sociálne zabezpečenie policajtov a vojakov vrátane potrebnej doby zamestnania ako jednej z podmienok pre vznik nároku naň. Možnosť vzniku nároku na invalidný dôchodok zo systému „všeobecného“ sociálneho poistenia osobám, ktoré boli účastníkmi systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov, môže fakticky/reálne nastať až po tom, ako policajt alebo vojak ukončil svoj služobný pomer, bol mu priznaný výsluhový dôchodok a rozhodol sa ďalej pracovať ako zamestnanec participujúc obligatórne na sociálnom postení podľa zákona o sociálnom poistení.

Z dôvodu, že ide o osoby začlenené do samostatného systému sociálneho zabezpečenia rešpektujúco osobitnú náročnosť ich práce a verejný záujem na zabezpečení výkonu týchto služieb ktoré sa po skončení ich služobného pomeru zamestnali v rámci iných pracovnoprávných vzťahov zakladajúcich ich účasť na sociálnom poistení, kde však platia iné pravidlá, môžu sa im tieto iné pravidlá zdať, vzhľadom na čas, kedy do týchto nových vzťahov vstúpili, prísne. Zdanie prísnosti môže u nich evokovať aj zdanie protiústavnosti.

Podľa názoru ústavného súdu by ale riešenie, ktoré by v rámci sociálneho poistenia bez ďalšieho favorizovalo určitú skupinu subjektov z iného systému sociálneho zabezpečenia - odpustiť alebo znížiť bez ďalšieho všeobecne ustanovenú potrebnú dobu účasti na sociálnom poistení pre vznik nároku na invalidný dôchodok - by bolo vo vzťahu k ostatným účastníkom systému sociálneho poistenia nesystémové a nespravodlivé. Ak by malo ísť o „zmäkčenie“ podmienok pre vznik nároku na invalidný dôchodok podľa zákona o sociálnom poistení, teda o „zvýhodnenie“ osôb poberajúcich výsluhový dôchodok bez toho, aby sa toto „zmäkčenie“ eliminovalo iným riešením, prípadne participáciou štátu, potom by vyvstala aj otázka ústavnosti takéhoto riešenia. ...

... nemožno nebrať do úvahy a prehliadnúť, že zákon o sociálnom poistení a zákon o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov upravujú dva samostatné vedľa seba stojace sociálne systémy, ktoré poskytujú zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa pre iný okruh osôb a za iných podmienok ustanovených týmito zákonmi upravujúcimi jednotlivé systémy. Nemožno však argumentovať protiústavnosťou všeobecne aplikovateľného modelu dôb zamestnania pre vznik nároku na invalidný dôchodok tých osôb, ktoré sú štandardnými účastníkmi tohto systému, a to len preto, že pre skupinu osôb prichádzajúcich z iného systému, ale teraz už zúčastnených vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, sú parametre nastaveného modelu dôb zamestnania pre nich náročné na splnenie a z ich pohľadu prísne až nespravodlivé. Vzhľadom na uvedené je v prvom rade vecou zákonodarcu, ako sa vyrovná s vecnou stránkou problému.

Vychádzajúc z uvedených východísk možno v závere zhrnúť, že navrhovateľom napadnuté ustanovenia zákona o sociálnom poistení, nie sú podľa názoru ústavného súdu v konflikte s čl. 39 ods. 1 ústavy ani s čl. 55 ods. 1 ústavy. ...“

Vzhľadom na citovaný nález Ústavného súdu odvolací súd pri posudzovaní zákonnosti rozhodnutia odporkyne o nároku na invalidný dôchodok vychádzal z ustanovení § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona o sociálnom poistení, v zmysle ktorých v konaní o nároku na invalidný dôchodok podľa tohto zákona nemožno prihliadať na doby, ktoré boli navrhovateľovi zhodnotenú pre nárok na výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z.. Bez uvedenej doby služby navrhovateľ vzhľadom na vek nad 40 rokov pred vznikom invalidity nespĺnil podmienku najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia podľa § 72 ods. 1 písm. f/ zákona o sociálnom poistení, a preto mu nárok na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 1 tohto zákona nevznikol.

Najvyšší súd sa zaoberal aj otázkou uplatniteľnosti Dohovoru o minimálnej norme sociálneho zabezpečenia (č. 102), ktorý bol zverejnený v Zbierke zákonov pod č. 461/1991 Zb. s tým, že Československá socialistická republika prijíma záväzky k Dohovoru s výnimkou jeho častí IV a VI. Časť IX tohto dohovoru upravuje v Čl. 53 až 58 základné podmienky nároku na invalidný dôchodok a jeho výšku.

Podľa Čl. 56 Dohovoru č. 102 dávkou je pravidelne sa opakujúca platba vypočítaná takto:

- (a) podľa ustanovení článku 65 alebo 66, ak sú chránené skupiny zamestnancov alebo skupiny ekonomicky činného obyvateľstva,
- (b) podľa ustanovení článku 67, ak sú chránení všetci obyvatelia, ktorých prostriedky po dobu sociálnej

udalosti nepresahujú určenú hranicu.

Podľa Čl. 57 ods. 1 ak nastane krytá sociálna udalosť, má sa dávka uvedená v článku 56 zabezpečiť aspoň:

- a) chránenej osobe, ktorá predtým, než nastala sociálna udalosť, splnila podľa určených pravidiel čakaciu dobu, ktorá môže byť buď 15 rokov príspevkových alebo zamestnania, alebo 10 rokov pobytu, alebo
- b) ak sú zásadne chránené všetky ekonomicky činné osoby, chránenej osobe, ktorá splnila čakaciu dobu troch príspevkových rokov a v ktorej mene bol za dobu, po ktorú pracovala, zaplatený určený priemerný ročný počet príspevkov.

Podľa Čl. 57 ods. 2 ak poskytnutie dávky uvedenej v odseku 1 závisí od splnenia určitej minimálnej príspevkovej doby alebo doby zamestnania, krátená dávka sa musí zabezpečiť aspoň:

- a) chránenej osobe, ktorá, skôr než nastala sociálna udalosť, splnila podľa určených pravidiel čakaciu dobu piatich rokov príspevkových alebo zamestnania, alebo
- b) ak sú zásadne chránené všetky ekonomicky činné osoby, chránenej osobe, ktorá splnila čakaciu dobu troch príspevkových rokov a v mene ktorej bola za dobu, po ktorú pracovala, zaplatená polovica určeného priemerného ročného počtu príspevkov podľa bodu (b) odseku 1 tohto článku.

Podľa Čl. 57 ods. 4 pomerné krátenie percentnej sadzby uvedenej v tabuľke pripojenej k časti XI, sa môže vykonať, ak čakacia doba pre dávku zodpovedajúcu krátenej percentnej sadzbe je viac než päť ale menej než 15 rokov príspevkových alebo zamestnania. Krátená dávka sa poskytuje podľa odseku 2 tohto článku.

Odvolací súd poukazuje na to, že čo sa týka nároku na invalidný dôchodok, v zmysle § 1 ods. 3 v spojení s § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona o sociálnom poistení sa tento zákon vzťahuje len na policajtov, ktorí dobu služby policajta nezískali v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok. Zákonom o sociálnom poistení sú teda chránené len určité skupiny zamestnancov, resp. skupiny ekonomicky činného obyvateľstva, nie sú však chránené všetky ekonomicky činné osoby, a preto podmienka získania 15 rokov dôchodkového poistenia u poistencov vo veku nad 45 rokov (§ 72 ods. 1 písm. g/ zákona o sociálnom poistení) nie je podľa názoru odvolacieho súdu v rozpore s čl. 56 písm. a/ a čl. 57 ods. 1 písm. b/ Dohovoru č. 102 o minimálnej norme sociálneho zabezpečenia. V danom prípade navrhovateľ vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia nezískal potrebnú dobu 15 rokov dôchodkového poistenia (15 rokov príspevkového obdobia alebo zamestnania). Keďže navrhovateľ vzhľadom na dobu služby policajta v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok nie je v zmysle čl. 56 písm. a/ Dohovoru č. 102 v spojení s § 1 ods. 3 zákona o sociálnom poistení chránenou osobou, nevzťahuje sa na neho ani ustanovenie Čl. 57 ods. 2 písm. a/ Dohovoru č. 102, týkajúce sa nároku na krátený invalidný dôchodok v prípade získania menej ako 15 rokov príspevkových alebo zamestnania.

Vzhľadom na uvedené a citovaný nález Ústavného súdu odvolací súd pri posudzovaní zákonnosti rozhodnutia odporkyne o nároku na invalidný dôchodok vychádzal z ustanovení § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona o sociálnom poistení, v zmysle ktorých v konaní o nároku na invalidný dôchodok podľa tohto zákona nemožno prihliadať na doby, ktoré boli navrhovateľovi zhodnotené pre nárok na výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z.. Bez uvedenej doby služby navrhovateľ získal obdobie dôchodkového poistenia v rozsahu iba 11 rokov a 232 dní, takže pred vznikom invalidity nespĺnil podmienku najmenej 15 rokov dôchodkového poistenia podľa § 72 ods. 1 písm. g/ zákona o sociálnom poistení, a preto mu nárok na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 1 tohto zákona nevznikol.

Z uvedených dôvodov aj odvolací súd považoval preskúmané rozhodnutie odporkyne za súladné so zákonom, a preto rozsudok krajského súdu podľa § 250ja ods. 3 v spojení s § 219 OSP potvrdil ako vecne správny.

O trovách konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 246c ods. 1 OSP v spojení s § 224 ods. 1, § 250l

ods. 2 a § 250k ods. 1 OSP tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, keďže navrhovateľ v tomto konaní nebol úspešný a odporkyni náhrada trov nepatrí.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný riadny opravný prostriedok.